

Rapport Han Bakker

Werktitel:

“Dordtse Water Spelen”

Rapport Han Bakker

Voorwoord

In opdracht van de gemeente Dordrecht presenteren we in het volgende een concept en kader voor een nieuw evenement met de voorlopige naam de 'Dordtse Water Spelen'.

Dit verhaal is tot stand gekomen op basis van gesprekken met Dordtenaren en andere betrokkenen, door onlineonderzoek en op basis van ervaring met evenementen, waaronder het Mijlpalenprogramma van Dordrecht 2009-2020.

Die gesprekken waren zonder uitzondering positief, kritisch en stimulerend, en hebben niet alleen inspiratie opgeleverd, maar soms ook een eerste relatie gelegd voor toekomstige samenwerking. De beschikbare tijd was echter beperkt en we konden lang niet iedereen spreken die bij dit onderwerp van belang is. Maar dat is ook niet nodig: een nieuw evenement ontwikkelen is een 'work in progress' en er zullen in de toekomst volop mogelijkheden zijn om aan te sluiten.

Dit document heeft niet de intentie als blauwdruk voor een toekomstige organisatie en programma te dienen, maar veeleer als inspiratiebron voor de artistieke ontwikkeling ervan, en als richtinggevend kader voor de organisatorische aspecten van dit nieuwe initiatief. Zij die het festival gaan vormgeven, moeten daarvoor de ruimte en het vertrouwen krijgen.

Het visueel materiaal is associatief gekozen als tegenwicht tegen de onvermijdelijk abstractie van deze tekst. De afbeeldingen komen van diverse festivals waaronder de Utrechtse Sint Maarten Parade en het Londense Festival Totally Thames. Dit rapport met illustraties is niet bedoeld voor publicatie in verband met auteursrechten.

Mijn dank gaat uit naar allen die hebben bijgedragen, naar de gemeente Dordrecht voor het gestelde vertrouwen, en naar Nelleke van Weering voor het meedenken bij het ontwikkelen van dit concept.

Augustus 2024

Han Bakker

Rapport Han Bakker

Samenvatting

De Dordtse Water Spelen is een vrij toegankelijk en langlopend programma over Dordrechts unieke relatie met water in het licht van klimaatverandering. Die verandering kan inmiddels niemand meer ontgaan en stelt niet gerust. Dordrecht wil deze daarom zo goed mogelijk begeleiden met zowel fysieke als innovatieve sociale veiligheidsprogramma's. Het concept van de Water Spelen is op dat laatste toegesneden. Het combineert elementen van cultuur, ritueel, spel en educatie rondom gemeenschapsvorming. Het beoogt de relatie met het water te vieren, het ecologische bewustzijn te vergroten en de sociale aspecten van waterveiligheid te versterken. De vrij toegankelijke Water Spelen horen zowel bij de geschiedenis als de toekomst van Dordrecht en worden een vast onderdeel van waar je in Dordt mee opgroeit.

Kernpunten:

- Jaarprogramma culminerend in een groots en beeldbepalend herfstfestival rondom het plaatsen van de vloedschotten: de Grote Dordtse Water Parade.
- Focus op het bewustzijn van klimaatverandering en daarmee samenhangende waterveiligheid, versterken van de gemeenschapsbanden en 'samenredzaamheid'.
- Focus op storytelling en spel binnen diverse artistieke, ludieke en sportieve expressies.
- Inclusieve benadering die alle Dordtse wijken en bevolkingsgroepen betreft.
- Educatieve componenten gericht op waterveiligheid en klimaatverandering.
- Gehuisvest in het Dordthuis: laagdrempelig toegankelijk en geschikt voor tentoonstellingen en bijeenkomsten. Een van de inhoudelijke verhaallijnen daar is Waterveiligheid.
- Organisatie: stichtingsvorm op armlengte van de gemeente. Raad van Toezicht met diverse expertise.
- Groeimodel: geleidelijke opbouw van een kernteam en programma over een periode van 5 jaar.
- Integrale benadering die grenzen van 'cultuur' en 'evenementen' overstijgt.
- Samenwerking met partners, stimulering van vrijwilligersorganisaties.
- Bieden van concrete mogelijkheden voor bedrijven om via sponsoring aan hun eigen SDG-doelstellingen bij te dragen.

Tijdlijn:

- 2024: Oprichting en voorbereiding
- 2025-2027: Leerjaren en eerste edities, evaluatie
- 2028-2029: Groei programma en organisatie

Rapport Han Bakker

- 2035: 10-jarig jubileum, mogelijke uitbreiding naar andere gemeenten aan het water.

Bijlagen:

1. Een conceptprogramma
2. Een inspiratiebron: de Utrechtse Sint Maarten Parade
3. Voorbeelden van samenwerking: Dordtse kerken, Dordtse horeca
4. Enkele perspectieven voor regionale en internationale uitbreiding
5. Lijst van geconsulteerde stakeholders en experts

Rapport Han Bakker

Inhoudsopgave

Voorwoord [p. 2]

Samenvatting [p. 3]

1. Inleiding [p. 6] 1.1 Een glimp van de toekomst [p. 6] 1.2 Identiteit [p. 8] 1.3 Kwetsbaarheid en veerkracht [p. 9] 1.4 Inspiratie uit Europese tradities [p. 11] 1.5 Lokale bewustwording [p. 13]
2. Visie [p. 13] 2.1 Van staal en beton naar sociale veiligheid [p. 13] 2.2 Meebewegen met het water [p. 13] 2.3 Meerlaagse veiligheid [p. 14] 2.4 Event én programma [p. 14] 2.5 Inclusiviteit: iedereen betrokken, iedereen deel van de oplossing [p. 14]
3. De kunst van het verhalen vertellen [p. 14] 3.1 Het verhaal van Dordrecht [p. 15] 3.2 Aanpassen en innoveren [p. 16] 3.3 Civic pride [p. 16] 3.4 Maakbaarheid [p. 17]
4. Kunstenaars, visionairen en creatieven [p. 19]
5. Partners [p. 21]
6. Missie, doelen en kernwaarden [p. 21]
7. Locatie [p. 22] Dordthuis [p. 22]
8. Financiering: een groeimodel [p. 22] 8.1 Financieringsstrategie [p. 23]
9. Tijdlijn: geleidelijke opbouw [p. 23]
10. Bijlagen [p. 24] 10.1 Een programmaschets 10.2 Inspiratiebron: Utrechtse Sint Maarten Parade 10.3 Totally Thames en waterveiligheid 10.4 Voorbeeld van samenwerking: Dordtse kerken en horeca 10.5 Sustainable Development Goals (SDG's) 10.6 Gesproken met

Rapport Han Bakker

1. Inleiding

1.1 Een glimp van de toekomst

Stel je voor, het is een schemerdonkere herfstavond in het jaar 2035. De kades van Dordrecht, ooit het domein van havenarbeiders en kooplieden, zijn het romantische decor voor een vrij toegankelijk spektakel.

Kinderen in beverkostuums rennen rond en, onwetend van de symboliek ervan, bekogelen ze elkaar met waterballonnen - een speelse echo van het water dat de stad in het verleden regelmatig teisterde.

Op het water dobberen pleziervaartuigjes, getransformeerd tot lichtgevende bevers, vissen, vogels en fantasiewezens die de rivier verlichten als drijvende lantaarns.

We bevinden ons in de oudste stad van Holland, een rivierstad met een januskop: ooit zeer welvarend en nog immer geroemd om haar schoonheid, maar ook een stad die de herinnering aan de verwoestende Sint-Elisabethsvloed nooit heeft kunnen uitwissen.

Wekenlang hebben hier bootjeseigenaren gewerkt aan hun creaties; elk vaartuig is tot een uniek kunstwerk omgetoverd met eenvoudig kerstverlichtingsmateriaal. Op de grotere boten van festivalsponsors staan genodigden aan dek, sommigen getooid met lichtgevende hoofddekseisels, allen vol verwachting voor het aanstaande spektakel.

Rapport Han Bakker

Elke stadswijk is vertegenwoordigd met een spectaculair lichtobject en een eigen, fantasierijk opgetuigde boot. Kinderen lopen met zelfgemaakte kleurrijke lampionnen hand in hand met hun ouders mee.

In de verte zweeft een zwerm suppers over de rivier, hun groteske lichtkostuums doen ze op watergeesten lijken, die bij het vallen van de avond de komende regatta aankondigen. Ondertussen groeit vanuit de verschillende stadswijken de stoet van mensen naarmate ze de kades naderen. Imposante lichtobjecten uit elke wijk, gedragen door meerdere mensen, steken hoog boven de parade uit.

Als die stoet de binnenstad bereikt, sluiten fanfares zich aan, hun glimmende instrumenten versierd met twinkelende lichtjes: Jubal, Dordrechts beroemde showkorps, kondigt de start aan van de Grote Dordtse Waterparade. De lichtoptocht met chantykoren komt aan op de kade, en iedereen gaat aan boord...

Rapport Han Bakker

1.2 Identiteit

Dit beeld is een glimp van wat de Dordtse Water Spelen zouden kunnen worden. Een jaarlijks evenement dat Dordrechts unieke band met de grote rivieren viert. Eigenlijk wonderlijk dat zoiets er niet allang al was: zonder water geen Dordrecht. En in onze geschiedenis hebben weinig elementen zo'n indrukwekkende en tot de verbeelding sprekende rol als water. Van het verhaal van Noah tot de Sint-Elisabethsvloed en de Watersnoodramp van '53, water blijft imponeren en fascineren. Maar vooral ook inspireren en aanzetten tot creativiteit: Hollandse Waterbouw is wereldberoemd. De Dordtse rivieren zijn al eeuwen ook een bron van inspiratie voor beroemde landschapsschilders die poogden haar genius loci in verf te vangen (van Albert Cuyp tot William Turner, binnenkort te zien in het Dordrechts Museum).

Water is onze natuurlijke omgeving, rivieren spelen een centrale rol in onze economische geschiedenis, verbinden ons met de wereld en inspireerden dichters en schrijvers. Ze stromen als levensaders door het hart van de Drechtsteden en spelen een grote rol in de identiteit van Dordtenaren.

1.3 Kwetsbaarheid en veerkracht

Nu klimaatverandering grote invloed heeft op de natuur, op de weersomstandigheden en dus ook op het ons omringende water, ontstaat er een groeiende behoefte aan gemeenschapsvorming, of aan wat genoemd wordt 'samenredzaamheid'. Dit neologisme doet denken aan een zegswijze uit de regio: "Op zondag zit iedereen in zijn eigen kerk, maar als het water omhoogkomt, staan we samen op de dijk."

Rapport Han Bakker

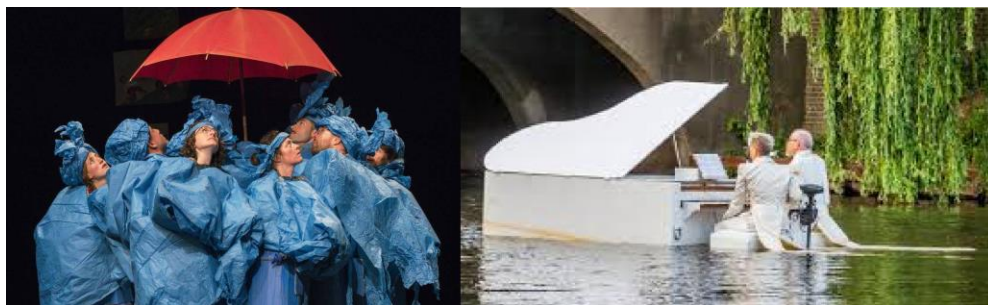

Deze uitspraak uit het verleden onderstreept dat gemeenschapszin geen nostalgisch ideaal is, maar een noodzaak in tijden van stijgend water, van oudsher. Een belangrijk historisch glas-in-loodraam in de Grote Kerk en een grote, recent aangebrachte muurschildering nabij de Noordendijk herinneren ons hieraan.

Veranderende rivieren

In een tijd waarin de gevolgen van klimaatverandering zich steeds nadrukkelijker manifesteren, dringt zich de noodzaak op om onze relatie met het ons omringende water te herdefiniëren. De Rijn, ooit een gletsjerrivier met een waterregime als een Zwitsers uurwerk, transformeert steeds meer in een grillige regenrivier.

En dat terwijl de rivier rond Dordrecht een gestaag stijgende Noordzee ontmoet. Deze nieuwe realiteit vergt niet alleen innovatieve oplossingen op het gebied van

Rapport Han Bakker

watermanagement en stedelijke planning, maar vraagt ook om wat we zouden kunnen bestempelen als 'sociale waterveiligheid'.

Samenredzaamheid

Het concept van sociale veiligheid veronderstelt een weefsel van lokale verbanden, een sociaal ecosysteem waarin individuen elkaar weten te vinden en ondersteunen in tijden van nood. Waar kerken vroeger op het eiland van Dordt een centrale rol speelden in het smeden van banden tussen de bewoners, zoeken we nu ook naar andere manieren om gemeenschappen te verenigen. En vanzelfsprekend verwelkomen we ook de kerken die nog immer een belangrijk deel van de lokale bevolking bereiken (zie bijlage).

Door middel van het organiseren van de Dordtse Water Spelen als een jaarlijks ritueel voor en vooral door de bewoners, worden ze deelgenoten van een collectieve ervaring die onderlinge banden smeedt, vergelijkbaar met het voorbereiden van een jaarlijks carnaval. Door middel van kunst, cultuur, sport en spel, naast religieuze rituelen - pijlers van menselijke saamhorigheid - streven de spelen ernaar om niet alleen een evenement te zijn, maar ook een programma over meerdere seizoenen en uit te groeien tot een beweging.

1.4 Inspiratie uit Europese tradities

Kunst, cultuur, sport en spel en religieuze rituelen brengen mensen al vele millennia lang over de hele wereld samen. Bij het ontwerpen van dit nieuwe evenement hebben we ons laten inspireren door een rijke Europese traditie. Overall in Europa vinden we voorbeelden van rituelen die de sociale cohesie versterken en die de identiteit van een gemeenschap symbolisch bestendigen: van carnaval en passiespelen tot oogstfeesten – of soms ook feestelijke dorps tradities met een heel concreet doel, zoals jaarlijkse dorpsmaaltijden met de hele gemeenschap als basis voor het gezamenlijk bestrijden van bosbranden op het Spaanse platteland.

Siena en Venetië

De historische Palio van Siena, waarin jaarlijks oude stadswijken tegen elkaar strijden in een paardenrace, is een wereldberoemd voorbeeld van een ritueel feest dat diep in de stadswijken verankerd is. Het jaar door werken de bewoners aan voorbereidingen, met 's avonds veelvuldige collectieve maaltijden, wat leidt tot hechte banden.

Rapport Han Bakker

Een ander voorbeeld is het eeuwenoude Festa della Sensa in Venetië, dat het huwelijk tussen de langzaam zinkende stad en de stijgende zee viert, met zijn indrukwekkende botenparades en oogstrelende kostumering.

Brussel

De Jaarlijkse Zinnekes Parade met praalwagens, orkesten en fantasiekostuums vanuit alle wijken, trekt massaal publiek naar Brussel

Maar ook initiatieven van recente datum zoals de jaarlijkse extravagant gekostumeerde Zinneke Parade in Brussel (vanaf 2000) is diep geworteld in de stadswijken en viert de inclusiviteit van een stad met vele culturen. Of in eigen land de sprookjesachtige Sint Maarten Parade in Utrecht waaraan alle tien stadswijken deelnemen, met een grote diversiteit aan partnerorganisaties (initiatief van de Vrede van Utrecht/Paul Feld vanaf 2010, zie bijlage). Deze succesvolle voorbeelden tonen aan hoe ook nieuwe gemeenschapsrituelen in een behoefte kunnen voorzien.

Londen

Inspirerend voor Dordrecht, ook vanwege het inmiddels regionale karakter, is het 'Totally Thames' festival, een Britse creatie die in 1997 het levenslicht zag aan de oevers van de Theems. Wat begon als een bescheiden kunstenaarsinitiatief - een

Rapport Han Bakker

tweedaags evenement in het hart van Londen - is uitgegroeid tot een maandlange viering die zich uitstrekt over 42 mijl rivieroever, een afstand vergelijkbaar met die van Dordrecht tot Rotterdam. Deze uitbreiding begon pas na 15 jaar, toen steeds meer gemeenschappen langs de rivier zich wilden aansluiten bij de feestelijkheden. Inhoudelijk kreeg het steeds nadrukkelijker ecologische thema's en werd het stevig ingebed in educatieve en community programma's. Dit succesvolle evenement laat zien dat een dergelijk evenement een lange aanlooptijd heeft, mogelijk gemaakt door een stadsbestuur dat vanaf het begin het initiatief structureel ondersteunde.

Dergelijke culturele manifestaties ontspruiten vaak aan de visionaire geest van een of enkele kunstenaars - in het geval van 'Totally Thames' was dat Adrian Evans - om vervolgens, omarmd door overheden en lokale gemeenschappen, uit te groeien tot een authentieke expressie van de identiteit van een stad.

1.5 Lokale bewustwording

De recente mediaberichtgeving over overstromingsrisico's, met name de indringende NPO-series over de watersnood in Valkenburg, heeft het publieke bewustzijn over klimaatverandering en waterveiligheid vergroot. Maar ondanks die toegenomen aandacht schuilt er toch nog een risico door de geleidelijkheid waarmee klimaatverandering zich voltrekt, wat kan leiden tot een onderschatting van de potentiële gevolgen klimaatverandering. Zeg maar, het verhaal van de kikker in langzaam opwarmend water.

Want hoewel Dordrecht trots kan zijn op een indrukwekkend beveiligingsniveau - met een statistisch overstromingsrisico van slechts eens in de 3.000 jaar - blijft het benadrukken van waakzaamheid geboden. Collectief bewustzijn van zowel de kwetsbaarheid als van de veerkracht van de stad is de kern van haar toekomstige weerbaarheid.

Rapport Han Bakker

2. Visie

2.1 Van staal en beton naar sociale veiligheid

Na de watersnoodramp van 1953 reageerde Nederland met de constructie van indrukwekkende Deltawerken om de natuur te temmen; het was bijna als een monument voor ingenieurskunst en de Nederlandse identiteit. Voor Dordrecht en omgeving betekende dit een uiterst belangrijke bescherming tegen stormvloed en vanuit de Noordzee.

2.2 Meebewegen met het water

Maar zoals zo vaak in de geschiedenis, bracht deze oplossing nieuwe uitdagingen met zich mee. Al eind vorige eeuw realiseerde men zich dat fysieke barrières alleen niet voldoende zijn in het licht van de veranderende klimatologische realiteit. Het oude concept van 'temmen van de natuur' veranderde in een symbiotisch 'meebewegen'.

Het programma 'Ruimte voor de rivier' luidde dat nieuwe tijdperk in met het ritueel afgraven van een eerste rivierdijk in 1995. Het historisch moment werd ceremonieel opgeluisterd door het toen bekende theatergezelschap Dogtroep en haalde zo het Achtuurjournaal. Dat programma beschermt Dordrecht nu effectief tegen stijgend water van binnenuit.

2.3 Meerlaagse veiligheid

Dordrecht deed vervolgens een volgende stap en nam het voortouw met de ontwikkeling van een 'meerlaags waterveiligheidsprogramma' - een holistische benadering die niet alleen de fysieke infrastructuur, maar ook de sociale en ruimtelijke ordening van de stad zelf in ogenschouw nam. Een van de uitgangspunten is dat bij onverhoopte wateroverlast een goed voorbereide en onderling verbonden gemeenschap cruciaal is voor effectieve respons en het herstel daarna. De Dordtse Water Spelen krijgen een rol in dat laatste door het smeden van een nieuwe relatie tussen stad, burger en het omringende water.

2.4 Event en programma

Hieronder stellen we voor dat te doen middels een programma van activiteiten door het jaar heen, die de gemeenschapsvorming en het bewustzijn van de klimaatverandering versterken en die culminerend in een jaarlijkse gezamenlijke, beeldbepalende feestelijke viering. Door middel van zo'n jaarlijks ritueel,

Rapport Han Bakker

geworteld in de wijken, voor en door de bewoners, worden ze allen deelgenoten van een grootse collectieve ervaring die onderlinge banden versterkt.

2.5 Inclusiviteit: iedereen betrokken, iedereen deel van de oplossing

Door middel van community programma's beogen de Water Spelen Dordtenaren te verenigen om hun veranderende relatie met het water te begrijpen en ervaren. Daarvoor benutten we waar mogelijk lokale organisaties, waaronder bijvoorbeeld het Vogelnest, wijkscholen, amateurgezelschappen en koren, sportclubs, scouting, onderwijsinstellingen, kerkgenootschappen, eco-platforms, lokale afdelingen van het Rode Kruis, de Brandweer en het Leger des Heils, lokale ondernemers, horeca, etc. In het betrekken en motiveren van bewoners, en met name van jonge generaties, speelt de kunst van het vertellen van verhalen een essentiële rol.

3. De kunst van het verhalen vertellen

"Hoe meer informatie, hoe harder ze wegstijgen ... we moeten de sprong maken van het hoofd naar het hart ..."
(Uit een interview met prof. Jan Rotmans op BNR).

'Kleine friet door grote droogte' stond er geschreven op de etalage van een snackbar. Kortere kan je het toch niet zeggen, en waarschijnlijk heel effectief als je jongeren bewust wil maken van klimaatverandering. Verhalen kunnen een brug slaan tussen het persoonlijke en het universele, tussen het verleden en de toekomst, en, zoals bij friet, tussen de dagelijkse realiteit en de grote uitdagingen van onze tijd.

Rapport Han Bakker

'Storytelling' is een beproefde manier om ervaring door te geven en te inspireren. Samen rondom een vuur verhalen vertellen is waarschijnlijk zo oud als de mensheid. Het geeft betekenis aan ons bestaan en heeft daarom een centrale plaats in de Dordtse water spelen, maar dan met eigentijdse vormen zoals community theater, escape rooms door de stad, simulatiespelen, films, muurschilderingen, rituelen, etc. met gebruik van influencers en social media.

Het zou een vergissing zijn om te denken dat deze nieuwe vormen de essentie van het verhalen vertellen hebben veranderd. Of het nu gaat om grote en meeslepende vertellingen of een TikTok-video van 15 seconden - de functie blijft dezelfde: het creëren van betekenis, het overdragen van ervaring, het inspireren tot actie.

We gaan hieronder daarom op zoek naar een kernverhaal of 'narratief' van Dordrecht dat dit project kan dragen.

3.1 Het verhaal van Dordrecht

Sinds haar stichting heeft het water niet alleen de contouren van Dordrecht gevormd, maar ook haar ziel gekneed. De toekenning van stadsrechten in 1220 (met name het 'stapelrecht') transformeerde Dordrecht tot een bloeiend handelscentrum, een Hollands Venetië waar de rijkdommen van Europa samenkamen. Dezelfde rivieren die welvaart brachten, brachten ook regelmatig overstromingen. Deze omarming door water heeft de Dordtenaren gevormd tot meesters van adaptatie en innovatie. Zoals de Venetianen leerden te leven op hun kleine en kwetsbare eilanden, zo leerden de bewoners van Dordrecht de grillen van de rivieren te lezen en te bespelen. Na de catastrofale Sint-Elisabethsvloed van 1421, een gebeurtenis die in het Dordtse collectieve geheugen gegrift staat, herbouwden zij hun eiland deels in symbiose met het water: pakhuizen en havens verrezen in het buitendijkse gebied, een architectonisch en stedenbouwkundig hoogstandje.

Rapport Han Bakker

3.2 Aanpassen en innoveren

Het terugwinnen van verloren landbouwgronden duurde vijf eeuwen en leidde tot een geheel nieuwe economie met onder meer het ontstaan van de baggeraars; tegenwoordig als 'land making industry' cruciaal voor de regio en de wereld. Die geschiedenis heeft geresulteerd in een fascinerend bedijkt eiland waar stad, industrie, cultuur en natuur verweven zijn. Dordrecht staat zo symbool voor de voortdurende inventieve aanpassing aan de rivier.

Dordts Narratief

Duizend jaar geleden werd Dordrecht geboren uit de grote rivieren. De stad kende haar eerste bloeitijd in de middeleeuwen, maar verloor haar omliggende dorpen met landbouwgronden door de verwoestende Sint-Elisabethsvloed in 1421. De Dordtenaren lieten zich daarna niet ontmoedigen en leerden de rivieren steeds beter begrijpen. Zo bouwden ze daarna hun (pak)huizen steeds vaker in het buitendijkse rivierwater en breidden er de stad voortdurend uit met nieuwe havens. De eeuw na eeuw teruggewonnen landbouwgrond herinnert aan deze geschiedenis van aanpassing en veerkracht. Dat Dordtenaren trots op hun stad zijn, ligt dus ook in de tegenslagen die ze hebben overwonnen met de veerkracht en inventiviteit die de stad elke keer weer laat zien.

3.3 Civic pride

In deze cyclus van uitdaging en innovatie ligt de kern van Dordrechts identiteit en trots. Het is een verhaal dat resoneert met wat de Amerikanen 'civic pride' noemen - een concept dat wellicht het best vertaald kan worden als 'burgerlijk zelfbewustzijn'. Deze trots, geworteld in gedeelde ervaringen en collectieve overwinningen, vormt de basis waarop maatschappelijke betrokkenheid en

Rapport Han Bakker

participatie kunnen floreren. "Ook als het fout gaat, kunnen we het hanteren ... we moeten dan gezamenlijk iets doen ... wij zijn de stad die weet hoe je ermee om moet gaan."

Met name in de binnenstad en het havengebied is dat besef nu al goed geworteld. De buitendijkse kades van de historische havens overstromen er geregeld. Parkeerplaatsen worden dan ontruimd, zandzakken klaargelegd, en vloedschotten geplaatst om een middeleeuwse rivierdijk, de Voorstraat, tijdelijk te verhogen tot deltaniveau. Je zou kunnen zeggen: 'Wat de bevers zijn voor de Biesbosch, zijn de binnenstadbewoners voor de stad.'

3.4 Maakbaarheid

Toch moeten we ons hier afvragen of het Dordtse narratief nog wel recht kan doen aan de huidige, veranderende situatie; staan we inmiddels niet aan de grenzen van onze mogelijkheden? We hebben daar op deze plek natuurlijk geen sluitend antwoord op, maar geven hieronder enkele inspirerende perspectieven.

Onverwachte invalshoeken komen meestal van creatieve visionairs, van kunstenaars, ontwerpers en creatieve ondernemers. Ze kunnen onverwachte perspectieven bieden en 'bruggen' slaan tussen onze dagelijkse leefomgeving en de grote veranderingen, in lijn met het Dordts Narratief.

Zo betreft de Rotterdamse haven tegenwoordig bijvoorbeeld kunstenaars bij het oplossen van allerlei uitdagingen. Vanuit eenzelfde perspectief zou het ontwikkelen van 'escape rooms' in de stad meer dan een trendy vrijetijdsbesteding voor jongeren kunnen worden: de Water Spelen zouden ze kunnen transformeren tot een collectieve oefening in creatieve probleemoplossing.

Door vraagstukken te vertalen naar speelse simulaties, zoals eerder gebeurde met 'De Reddertjes van Dordt', kunnen dergelijke invalshoeken mogelijk worden uitgebreid door samenwerking met de lokale brandweer, met scouting of misschien zelfs met de Koninklijke Marine (zie ook Voor de Vloed festival).

De Dordtse muurschilderingen 'Verbinding in tijd', een initiatief van de Dordtse cultureel ondernemer Lotti Hesper, vervullen diezelfde rol. Muurschilderingen die de wijken sieren, kunnen uitgroeien tot een visuele historiografie van Dordrechts relatie met het water, inclusief visionaire toekomstbeelden - als ware het een openluchtmuseum dat het gesprek over deze thema's in de wijken op gang brengt en inspireert.

Rapport Han Bakker

Verhaal van De Staart

Het visionaire verhaal dat de landschapsarchitect Adriaan Geuze met zijn team schiepte voor de ontwikkeling van de buitendijkse stadswijk De Staart als schuillocatie in tijden van watersnood, is ook fascinerend en hoopvol (IABR 2021, waterveiligheid als hefboom voor stadsontwikkeling). Zo'n verhaal doet enerzijds beseffen hoe groot de impact is van de klimaatverandering, maar verbeeldt anderzijds de mogelijkheden voor een toekomst die zowel bijdraagt aan de kwaliteit van de natuur als van de stad, en daarmee aan een brede welvaart.

Rolmodellen

Jonge mensen die een bijzondere actie hebben ondernomen, kunnen hoopvol stemmen: bijvoorbeeld Boyan Slat met zijn Ocean Cleanup, of de 'Plastic Soup Surfer' Merijn Tinga, of Bernice Notenboom die inspirerende documentaires maakt om de effecten van klimaatverandering zichtbaar te maken. Zulke rolmodellen kunnen Dordtenaren inspireren om zelf actie te ondernemen.

Kunstenaars, visionairen en creatieven

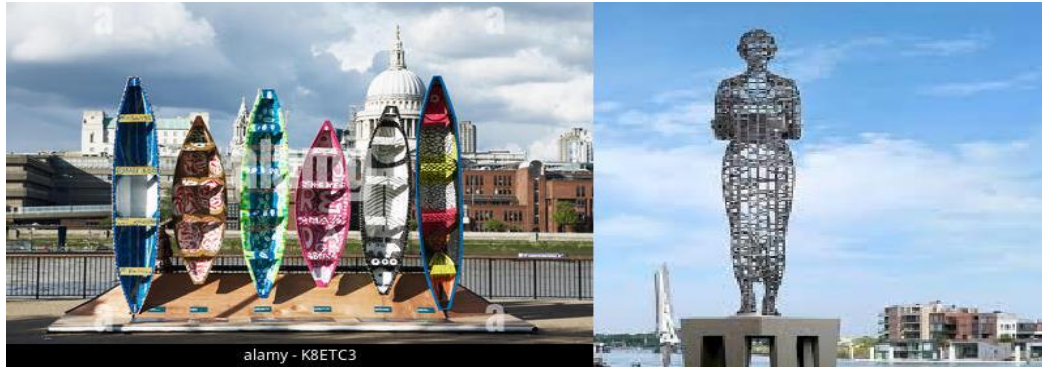

Tentoonstellingen en installaties kunnen een bijdrage leveren aan de bewustwording van veranderprocessen en inspireren tot actie, zoals het provocatieve kunstwerk de 'Pissende Ijsbeer' van kunstenaar Florentijn Hofman. Vorig jaar te zien in de buitenruimte van het museum Flehite in de binnenstad van Amersfoort. Volgens museumdirecteur Paul Baltus vertelt het beeld in een notendop waar het in onze wereld over gaat: "Over ijskappen die smelten, een natuur die lijdt, ijsberen wiens leefomgeving steeds kleiner worden." Het leidde tot veel discussie en landelijke aandacht in de media.

Beeldende kunstenaars kunnen een belangrijke rol spelen in het visualiseren van de relatie tussen Dordrecht en het water. Projecten zoals de muurschilderingen 'Verbinding in tijd' zijn een voorbeeld van hoe kunst in de openbare ruimte kan

Rapport Han Bakker

bijdragen aan bewustwording en discussie. Het monumentale beeld 'Hanneken van Dordt' wil op andere wijze de band van Dordrecht met het water verbeelden.

Community Art

Tal van kunstenaars werken tegenwoordig met verhalen van bewoners en wijkgemeenschappen. Kunstenaar Jeanne van Heeswijk, pionier in de community arts, inspireerde een hele generatie kunstenaars. Van Heeswijk werkt vaak langdurig samen met lokale gemeenschappen naast professionals uit verschillende disciplines, waaronder stedenbouwkundigen, sociologen en beleidsmakers, om holistische benaderingen van gemeenschapsontwikkeling te creëren.

Het Dordtse gezelschap Hollands Diep creëerde in 2022 'Maria, Keizerin van Dordrecht', een prachtig voorbeeld van een community opera. Een jaarlijks herhaalbare community opera zou een vast onderdeel kunnen worden van het festival in september (vergelijk de jaarlijkse Passiespelen of de Passion).

Rapport Han Bakker

5. Partners

Het succes van de Dordtse water spelen hangt ook af van de betrokkenheid van andere lokale organisaties. Zonder volledig te willen zijn, noemen we er enkele:

De cultuurbedrijven hebben de mogelijkheid vanuit eigen expertise met programmering aan deze onderwerpen aandacht te besteden. Zo produceert Schouwburg Kunstmin bijvoorbeeld binnenkort de locatievoorstelling 'Grondproeven' waarin het vraagstuk van de landbouw en ecologie indringend aan de orde komt. Het Dordrechts Museum toont de relatie van Dordrecht tot het water bijvoorbeeld vanuit de landschapsschilderkunst. Filmtheater De Witt zou bijvoorbeeld kunnen bijdragen aan het programma met documentaires of speelfilms met deze thema's in een 'Drijf In Bioscoop'.

Educatieve activiteiten kunnen leerlingen bewust maken van de rol van water in hun omgeving. Dit kan variëren van schoolprojecten over waterveiligheid tot buitenschoolse activiteiten als het nabouwen van de dijkstructuur op het Eiland in zand en klei in samenwerking met vrijwilligersorganisaties of bedrijven.

De horeca kan bijdragen door het ontwikkelen van thematische evenementen met bewoners of community maaltijden (zie bijlage).

Lokale kerken kunnen een belangrijke rol spelen in het vergroten van ecologisch bewustzijn en van gemeenschapsvorming (zie bijlage).

Ondernemers kunnen bijdragen met expertise, door het beschikbaar stellen van faciliteiten, of bijvoorbeeld door 'adoptie' van specifieke projecten binnen het festival (zie ook Financiering en SDG's). Door deze diverse partners te betrekken, kunnen de Dordtse Water Spelen uitgroeien tot een breed gedragen initiatief dat de hele gemeenschap betreft bij de thema's van waterveiligheid en klimaatverandering.

Specifieke programmaonderdelen kunnen worden uitbesteed of aanbesteed aan lokale commerciële partijen.

Rapport Han Bakker

6. Missie, doelen en kernwaarden

Om de Dordtse Water Spelen te kunnen lanceren en verankeren in het culturele en maatschappelijke leven van Dordrecht, stellen we voor een stichting op te richten. We presenteren daarvoor hieronder een voorstel:

Missie

De Dordtse Water Spelen hebben als primaire missie 'het vergroten van sociale waterveiligheid door het versterken van gemeenschapsbanden in het kader van klimaatverandering met een programma en een gezichtsbepalend evenement'.

Doelen

Deze missie wordt ondersteund door drie kerndoelen:

1. Het creëren van een jaarlijks cultureel en gezichtsbepalend evenement in september: De Grote Dordtse Waterparade
2. Het organiseren van een onderliggend en/of voorbereidend programma dat investeert in het bewustzijn rond klimaatverandering en waterveiligheid met tal van partners in de stad
3. Het bijdragen aan Dordrechts unieke identiteit als Hollandse Waterstad

Kernwaarden

- Empowerment: bewoners toerusten met kennis en vaardigheden voor actieve bijdrage aan waterveiligheid
- Inclusiviteit: alle activiteiten zijn in principe vrij toegankelijk voor alle leeftijden en achtergronden
- Co-creatie: actieve betrokkenheid van bewoners bij ontwerp en uitvoering van projecten; samenwerking met bedrijven, maatschappelijke organisaties en lokale instellingen
- Focus op de jonge generaties die de grootste impact van klimaatverandering zullen ervaren
- Duurzaamheid door aansluiting bij relevante Sustainable Development Goals (SDG's)

Drie seizoenenprogramma plus een festival

Ter inspiratie is in bijlage 2 een schets van een programma opgenomen, zoals zich dat zou kunnen ontwikkelen: een mix van kunst, cultuur, sport en spel in een programma dat zich uitstrekt over drie seizoenen, met een festival - als ware het een oogstfeest - in het najaar.

Rapport Han Bakker

7. Locatie

Dordthuis

Voor de communicatie en het betrekken van de Dordtse burgers en organisaties is het van belang dat de organisatie achter de Water Spelen laagdrempelig bereikbaar en aanspreekbaar is. De stichting is daarom gehuisvest in het Dordthuis – heel symbolisch ook, omdat het een schuillocatie is in geval van wateroverlast.

Het publieke deel daarvan heeft de mogelijkheid om grotere bijeenkomsten te faciliteren en om met (steeds weer wisselende) tentoonstellingen het thema waterveiligheid onder de aandacht van de Dordtenaren te brengen. Waterveiligheid zou een van de inhoudelijke programmaliijnen kunnen worden in het Dordthuis. Samenwerking daarbij met de Bibliotheek AanZ lijkt voor de hand te liggen.

8. Financiering: een groeimodel

De financiering van de vrij toegankelijke Dordtse Water Spelen zal in de eerste jaren afhankelijk zijn van gemeentelijke bijdragen, maar naarmate het evenement groeit, zal ook de diversiteit aan financieringsbronnen toenemen. Sponsoring door lokale bedrijven, crowdfunding, fondsenwerving en op de langere termijn mogelijk ook Europese subsidies, zullen bijdragen aan de duurzame verankering van het evenement in de samenleving.

De budgetgroei vereist effectieve reputatieopbouw voor gestage fondsen- en sponsorwerving. Het kernteam groeit mee met de omvang van het programma en evenement. Het vraagt om zorgvuldige monitoring, en eventuele bijstelling van doelen. Op langere termijn biedt het project kansen voor regionale uitbreiding zoals bij het festival Totally Thames (zie bijlage).

Rapport Han Bakker

Dordrecht positioneert zich als innovatieve deltastad, wat mogelijkheden schept voor internationale samenwerking – bijvoorbeeld met andere Europese deltasteden, en perspectief geeft op Europese subsidies.

8.1 Financieringsstrategie

Het project overstijgt traditionele grenzen van 'cultuur' of 'evenementen', vloeit voort uit het Waterveiligheidsbeleid van de stad en draagt bij aan de brede ontwikkeling van stad en regio. De gemeentelijke basisfinanciering biedt een buffer tegen onvoorziene omstandigheden.

Risico's omvatten bijvoorbeeld weersinvloeden op buitenprogramma's, mogelijke politieke en economische veranderingen.

Lokale bedrijven en SDG's Bedrijven zouden een project kunnen adopteren of sponsoren als onderdeel van hun CSR-inzet door koppeling met SDG's. Een 'Beursvloer' voor koppeling van bedrijven aan projecten zou kunnen ontstaan in samenwerking met het Transitieteam Dordtse water spelen. Onderzoek door een academische instelling naar de maatschappelijke waarde en impact van het evenement kan fondsenwerving en sponsoring te versterken.

Om de inzet van vrijwilligers te bevorderen kunnen bescheiden donaties in clubkassen stimulerend werken (vgl. Zwarte Cross).

Het is de moeite waard om de mogelijkheid van een garantiefonds of het opbouwen van een endowment uit schenkingen en legaten, om toekomstige edities te ondersteunen of tijdelijke tekorten op te vangen.

9. Tijdlijn: geleidelijke opbouw

De opbouw van de Dordtse water spelen verloopt gefaseerd. In 2024 wordt de basis gelegd met de oprichting van de stichting, de benoeming van een kernteam, de start van een programma en een prikkelend evenement in september. De jaren 2025 tot 2027 zijn leerjaren waarin het programma zich geleidelijk ontwikkelt en het festival vorm krijgt. Tegen 2028-2029 zou het evenement volledig moeten zijn geïntegreerd in de Dordtse samenleving

Rapport Han Bakker

10. Bijlagen

10.1 Een programmaschets

Het volgende is bedoeld ter inspiratie. Na de leerjaren zouden de Spelen de volgende elementen kunnen omvatten:

Voorjaar: zaaien

- Wereldwaterdag kick-off: het programma start met de Next Level Run, waar hardlopers de dijken van het eiland van Dordt trotseren en eindigen op de schuillocatie De Staart.
- Waterestafette: een spetterende race voor jongeren door de binnenstad, waarbij schoolteams met gevulde emmers water door de binnenstad en havens rennen.
- Watermuziek: fanfares, leerorkesten en -koren repeteren watermuziek als voorbereiding op de parade in het najaar.
- Over-water-bruggen: een intergenerationeel initiatief waarin ouderen hun kennis over traditioneel waterbeheer en waternood op het Eiland delen met jongeren.
- Waterheldentraining: EHBO-cursussen gericht op waterincidenten, geïnspireerd door de 'Thames Clean-up' events.

- Denken als een vis: educatief doe-programma over de biodiversiteit van de rivieren, aanleggen van groene eco-oevers en het belang van waterbeheer.
- Introductie Verjaardagsbos: ieder jarig kind mag zijn/haar boom planten in het Dordts Verjaardagsbos (project van kunstenaar Bruno Doedens, in Dordrecht bekend van het Wandelend Bos).
- Aftrap amateur waterfotowedstrijd
- Benoeming en training Wijkwaterwachten

Rapport Han Bakker

Zomer: groeien

- Houtvlottenrace: een spectaculaire race van zelfbouwvlotten.
- Dordtse Waterbiathlon: een uitdagende combinatie van zwemmen en kanoën door de historische havens en rivieren.
- Floating filmfestival: een drijvende openluchtbioscoop waar klimaat- en waterfilms onder de sterrenhemel worden vertoond in samenwerking met Filmtheater De Witt.

- Drijvende tuinen workshop: creatieve Dordtenaren ontwikkelen gezamenlijk een drijvende stadstuin.
- Watererfgoedfietsroute: gidsen nemen bezoekers mee langs belangrijke waterwerken en historische plekken.
- Waterveiligheid-expo in het Dordthuis: een tentoonstelling over de geschiedenis van overstromingen in Dordrecht en de maatregelen die zijn genomen om de stad te beschermen.
- Community art project: kunstenaars en wijkbewoners werken op basis van lokale verhalen samen aan een nieuwe mural die de relatie tussen hun wijk en water uitbeeldt.
- Kinderzomervakantiekamp in de Dordtwijk zone of Biesbosch met een vlotten- en dijkenbouwprogramma

Rapport Han Bakker

Najaar: oogsten

- Op de vrijdagavond een Community opera: een meeslepende voorstelling in de binnenstad
- Zaterdag de Grote Dordtse Water Parade: workshops de maanden vooraf in alle wijken eindigen in de betoverende optocht met zelfgemaakte lichtobjecten in de schemering door de straten naar de kades, en eindigend op het water: een regatta van met fantasierijk lichtmateriaal opgetuigde pleziervaartuigen.

- Waterwall mural: voorafgaand aan het waterspektakel een reusachtig openluchtscherm waarop lokale artiesten en jongeren hun digitale kunst projecteren.
- Overdag Wijkverhalenpodium in de binnenstad: elke wijk deelt haar unieke waterverhalen, gecombineerd met een water-, bier- en wijnproeverij op de Wijnstraat van de lokale horeca.

Rapport Han Bakker

- Dansen op het water

- Simulatie reddingsoperatie (Voor de Vloed): een spannende demonstratie overdag op het Statenplein, uitgevoerd door lokale scouting onder leiding van de Koninklijke Marine van de Zr. Ms. Johann de Witt.
- Toekomstforum in het Dordthuis: debat en panelgesprekken met wijkbewoners en experts over de toekomstige uitdagingen van waterveiligheid.
- Informatiemarkt in het Dordthuis: evenementen waar bewoners informatie kunnen krijgen over de waterveiligheidsstrategie van Dordrecht, overstromingsrisico's, verzekeringen en hoe ze hun huizen kunnen beschermen.

Voor- tot najaar

Rapport Han Bakker

- Escape rooms: een reeks onderling verbonden escape rooms verspreid over de stad, elk met een uniek waterthema. Een doorlopend avontuur dat de stad transformeert in watergerelateerde raadsels.
- Historische waterapp: deelnemers ontdekken Dordrechts watergeschiedenis
- Rivierschoonmaak acties: vrijwilligersevenementen om de rivieren en oevers schoon te houden, wat bewustzijn creëert over watervervuiling.
- Oral history project: verzamelen en delen van verhalen van oudere Dordtenaren over hun ervaringen met de rivieren en overstromingen.
- Wijkwaterwachten begeleiden wandelingen door verschillende wijken waarbij ze uitleg geven over lokale waterveiligheidsmaatregelen.
- Noodplanoefeningen: simulaties van noodsituaties om gemeenschappen
- Sportieve verbindingen: de Rijn-Maas delta verbindt Dordrecht met Duitsland, Zwitserland, België en Frankrijk. Deze verbinding kan in het programma verbeeld worden door bijvoorbeeld jaarlijkse fietstochten langs de Maas en kajak-expedities vanuit Bazel naar Dordrecht.
- Circle4Change: aansluiting bij dit aanstekelijke Europese project van kunstenaar Bruno Doedens genereert Europese samenwerkingen.
- Internationale conferenties: samenwerking binnen de Maas-Rijn delta over waterkwaliteit. Europese Delta Conference: een vijfjaarlijkse conferentie over de delta steden, met focus op recente ontwikkelingen, prognoses, uitvindingen en best practices.

Pioniers

Rapport Han Bakker

De Dordtse Water Spelen bouwen voort op een drietal projecten uit de afgelopen jaren die een onderdeel zouden kunnen vormen van de spelen. Het educatieve en participatieve programma 'De Reddertjes van Dordt' werd in het kader van de IABR/Klaar voor de Staart ontwikkeld en agendeerde op speelse wijze het thema 'samenredzaamheid'. Het Tij Festival in 2022 ontwikkelde een route van lichtkunstwerken, die het verhaal van klimaatverandering indringend verbeeldden. Onder leiding van verhalenvertellers werd het publiek meegenomen langs de route. Het eendaagse en kleinschalige Voor de Vloed festival in 2023 leent zich goed voor doorontwikkeling binnen de Water Spelen.

Rapport Han Bakker

10.2 Sint Maarten Parade Utrecht

Achtergrond:

- Gestart in 2010 met steun van Stichting Vrede van Utrecht
- Gegroeid van 300 deelnemers naar 1500+ in 2023
- Trekt tienduizenden toeschouwers

1. Doelstellingen:

- Verbinden van generaties, wijken, culturen en sociale achtergronden
- Stimuleren van actieve burgerparticipatie via diverse artistieke bijdragen
- Leggen van verbindingen tussen verschillende beleidsterreinen
- Bevorderen van inhoudelijke verdieping en artistieke vernieuwing
- Bieden van platform voor gelijkwaardige participatie, inclusief mensen in armoede

2. Structuur en uitvoering:

- Tien wijkcompartimenten, elk met unieke identiteit
- Elke wijk creëert 'blik-vangende' lichtsculptuur onder leiding van kunstenaar
- Ruimte voor zang, muziek, dans, performance en zelfgemaakte lampionnen
- Jaarlijkse verdieping in de haarvaten van de wijken

3. Financiële ondersteuning:

- Jaarlijkse gemeentelijke financiële bijdrage: €270.000 (naast logistieke service)
- Meerjarige financiële garantie voor:
  - Inhoudelijke groei
  - Artistieke vernieuwing
  - Verbreding van het bereik

4. Brede samenwerking:

Voorbeeld Leidsche Rijn:

- Culturele instellingen: De Vrijstaat, RAUM, Bibliotheek Leidsche Rijn
- Onderwijsinstellingen: Leidsche Rijn College
- Maatschappelijke organisaties: DOCK/Bouwspeeltuin Voorn, Emmaus, Groene Sticht
- Etnische gemeenschappen
- Kunstenaars
- Sociale ondernemingen

Rapport Han Bakker

- Commerciële partners
5. Waardevolle lessen:
- Belang van brede participatie en toegankelijkheid
  - Kracht van artistieke expressie in het verbinden van gemeenschappen
  - Potentieel van wijk-specifieke bijdragen aan een groter geheel
  - Waarde van langdurige financiële ondersteuning voor duurzame groei
  - Belang van diverse partnerships voor een rijk en inclusief evenement

10.3 Totally Thames en waterveiligheid

Het Totally Thames festival speelt een cruciale rol in het vormen en versterken van gemeenschappen in Londense wijken met risico op wateroverlast. Door een combinatie van educatieve, culturele en praktische initiatieven draagt het festival bij aan verhoogd bewustzijn, sociale cohesie en verbeterde paraatheid voor waterrisico's.

Kernelementen van community vorming:

1. Bewustwording en educatie: gerichte evenementen informeren bewoners over lokale waterrisico's, wat een basis legt voor gezamenlijke actie.
2. Lokale betrokkenheid: buurtgerichte activiteiten, van informatieve wandelingen tot praktische workshops, brengen bewoners samen rond het thema waterveiligheid.
3. Participatie en empowerment: vrijwilligerswerk, zoals het schoonmaken van oevers, en trainingen voor 'Flood Wardens' stimuleren actieve betrokkenheid en gedeelde verantwoordelijkheid.

Rapport Han Bakker

4. Culturele expressie: projecten zoals de 'River Stories' en de 'Thames Lens Photography Competition' versterken de band tussen bewoners en de rivier, en creëren een gedeelde culturele identiteit.
5. Praktische voorbereiding: workshops ondersteunen gemeenschappen bij het ontwikkelen van lokale overstromingsplannen, wat de zelfredzaamheid vergroot.

Langetermijneffecten: het festival fungeert als jaarlijkse katalysator voor doorlopende activiteiten en relaties. De langetermijneffecten omvatten:

- Verhoogd bewustzijn en beter geïnformeerde bevolking
- Versterkte sociale cohesie en lokaal leiderschap
- Verbeterde communicatie tussen bewoners en autoriteiten
- Stimulering van milieuvriendelijk gedrag en lokaal ondernemerschap
- Versterking van de 'riviercultuur' en identiteit in Theems-gemeenschappen
- Toegenomen burgerparticipatie in beleidsbeslissingen rond waterbeheer

10.4 Voorbeeld van samenwerking:

Dordtse kerken

Water speelt in tal van opzichten een grote symbolische rol in het christendom in het algemeen: de Doop, Bijbelse verhalen over de Schepping en Uittocht, Christus als de Ichthus (vis) en de kerk als schip, het zijn maar enkele voorbeelden. Heel concreet staat de Grote Kerk als een baksteen voor de hele regio aan het water. Historische panelen en een glas-in-loodraam over de Sint-Elisabethsvloed herinneren ons aan de dreiging ervan.

De Dordtse kerken kunnen een belangrijke spirituele en maatschappelijke rol spelen in het vergroten van het ecologisch bewustzijn van hun gemeenten, in het ontwikkelen van een eigentijds begrip van rentmeesterschap en van de lokale situatie ten aanzien van waterveiligheid in het licht van klimaatverandering. Hun unieke positie in de samenleving stelt de Dordtse kerken in staat om gemeenschappen in te zetten of te bouwen die elkaar kunnen helpen, en traditionele waarden te verbinden met sociale waterveiligheid:

1. Vergroten van ecologisch bewustzijn: integratie van ecologische thema's in kerkelijke educatie, met nadruk op zorg voor de schepping. Stimuleren van duurzame praktijken onder kerkleden. Ontwikkeling van kerktuinen tot waterdoorlatende, bio-diverse gebieden, als community project.
2. Community-vorming voor waterveiligheid: ontwikkeling van een kerkelijk buddy-systeem voor kwetsbare gemeenteleden bij wateroverlast. Opzet van een

Rapport Han Bakker

interkerkelijk 'Groen Team Dordrecht'. Faciliteren van gespreksgroepen over klimaatadaptatie en 'samenredzaamheid'.

3. Ondersteuning bij wateroverlast: inrichting van kerken als noodopvanglocaties met voorraden essentiële materialen. Vorming van geestelijke zorgteams tijdens en na calamiteiten. Oprichting van een noodfonds voor directe hulp bij of na wateroverlast. Inzet van kerkelijke communicatienetwerken voor snelle informatieverspreiding.

Horeca

1. Kookcafés bij 'maak' workshops: Tijdens de workshops voor het maken van lichtobjecten voor de Grote Dordtse Water Parade, verzorgen lokale horecaondernemers samen met bewoners voor maaltijden. Dit stimuleert gemeenschapszin en trekt meer deelnemers.
2. Culinaire wijkwedstrijden: Elke wijk creëert een uniek 'watergerecht', culminerend in een proeverij-evenement tijdens het september-festival.
3. 'Adopteer een lichtobject': Restaurants 'adopter' lichtobjecten gemaakt door wijkbewoners, tonen deze na afloop in hun zaak en vertellen het verhaal erachter.
4. Intergenerationele kookworkshops voor buurtmaaltijden: ouderen en jongeren komen samen om traditionele en moderne gerechten te bereiden, gehost door horecagelegenheden.
5. Floating kitchen: een drijvend platform waar deelnemers aan de Parade overdag samen kunnen koken en eten, begeleid door lokale chefs.

Totally Thames werkt nauw samen met de horeca en hotels op de volgende manieren:

1. River Feast: Restaurants langs de Theems bieden speciale menu's aan geïnspireerd op de rivier en haar geschiedenis.
2. Thames Hotel Packages: Hotels bieden speciale arrangementen aan die festivalevenementen, rondleidingen en maaltijden combineren.
3. Pub Talks: Lokale pubs organiseren informele lezingen en discussies over de Theems en haar belang voor Londen.
4. Thames Tasting Sessions: Proeverijen van producten die langs de Theems worden geproduceerd of vervoerd, in samenwerking met lokale producenten en horeca.
5. River Clean-up Brunches: Na vrijwillige schoonmaakacties langs de rivier bieden lokale cafés en restaurants speciale 'cleanup brunches' aan.

Rapport Han Bakker

10.5 Sustainable Development Goals (SDG's)

De Sustainable Development Goals (SDG's), of Duurzame Ontwikkelingsdoelen, zijn een reeks van 17 doelstellingen die in 2015 door de Verenigde Naties zijn vastgesteld als onderdeel van de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling. Deze doelen zijn ontworpen om een eind te maken aan armoede, de planeet te beschermen en ervoor te zorgen dat alle mensen vrede en welvaart kunnen ervaren tegen 2030. De SDG's bouwen voort op de successen van de Millennium Development Goals (MDG's) en omvatten nieuwe gebieden zoals klimaatverandering, economische ongelijkheid, innovatie, duurzame consumptie, vrede en rechtvaardigheid, naast de meer traditionele doelstellingen zoals armoede en gezondheid.

Hoewel Nederlandse bedrijven niet wettelijk verplicht zijn om bij te dragen aan de SDG's, zijn er sterke prikkels en verwachtingen vanuit de markt, investeerders, en maatschappelijke organisaties om dit wel te doen. Daarnaast stimuleert de overheid bedrijven om duurzaamheid te integreren in hun bedrijfsvoering. Hierdoor kiezen veel bedrijven er vrijwillig voor om de SDG's te omarmen en hierover te rapporteren als onderdeel van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Overzicht van de 17 SDG's:

1. Geen armoede
2. Geen honger
3. Goede gezondheid en welzijn
4. Kwaliteitsonderwijs
5. Gendergelijkheid
6. Schoon water en sanitaire voorzieningen
7. Betaalbare en duurzame energie
8. Eerlijk werk en economische groei
9. Industrie, innovatie en infrastructuur
10. Ongelijkheid verminderen
11. Duurzame steden en gemeenschappen
12. Verantwoorde consumptie en productie
13. Klimaatactie
14. Leven in het water
15. Leven op het land
16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten
17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Rapport Han Bakker

10.6 Gesproken met

Maarten Burggraaf (wethouder Dordrecht Economie en events), Rik van der Linden (wethouder Dordrecht Cultuur & Onderwijs), Nelleke van Weering (Dordrecht beleidsadviseur), Karola Norbart (Dordrecht Cultuur en Economie), Ellen Kelder (Dordrecht Opgave Manager), Dana Huibers (Dordrecht, beleidsadviseur Water en Klimaat), Ifor Schrauwen (Aanjager van maatschappelijke verandering Dordrecht), Niek de Wit (Opgave Manager Stadsontwikkeling Dordrecht), Dick Verheijen (voorzitter Cultureel platform Dordrecht), David Prins (artistiek leider theater Hollands Diep), Jasper Damsteeg (directeur Schouwborg Kunstmin), Marco Westland (ex-voorzitter stichting Dordt in Stoom), Bas de Zwart (directie Big Rivers Festival), Liselotte Gatzen (directie Big Rivers festival), Peter de Haan (bestuurslid Sint Maarten Parade Utrecht), Jeroen Everaert (Mothership), Wouter Siewerts (Lex Lab), Paul Feld (artistiek leider Sharing Art Society), Magchiel Koekoek (BOD), Hans Berrevoets (Voorzitter Dordtse Raad van Kerken), ds. Idelette Otten (predikant Grote Kerk), Geert Versteeg (directeur Filmtheater De Witt), Ankie Kessler (directeur Bibliotheek AanZ), Gerben Baaij (Dordrecht Marketing), Femke Hameetman (directeur Dordrechts Museum), Frans Versteeg (Tamatta Foundation), Jaap Vinken (Climate Imaginaries, Rietveld Akademie), Nienke Troost (Transitieteam Drechtsteden), Annemarie van Brecht (Erfgoedlijn Waterdriehoek), Jacqueline de Heer (BibliotheekAanZ), Koen van Holstein (KHN), Safak Zengin (KHN), Remco van Helden (KHN), Marlies Cirkel (KHN), Ewald Dudok (ondernemer), Jaap Huisman (POBD)

***

**

*